

ORHAN BAYRAMGİL

1918-1958

Kurumumuzun kurucularından, faal idare Heyeti azalarından bültenimizin sayfalarını kıymetli yazılarıyla sık sık süslemiş olan çalışkan ve yüksek kabiliyetli üyelerinden Doç. Dr. Orhan Bayramgil, misafir Profesör olarak çağrıldığı Almanya'da Freiburg i. Br.'da âni bir kalp krizi neticesinde 1 Ocak 1958 günü saat 7.30 da hayata gözlerini yummuştur. Bu kayıp gerek ailesi ve gerekse mensup bulunduğu memleketimizin çeşitli ilim muhitlelerinde ziyadesiyle hissedilmiş ve onları kedere garketmiştir.

Merhum arkadaşımızın cenazesi, Freiburg Üniversitesinin başta Rektörü olmak üzere Mineraloji ve Petrografi Enstitüsü ve diğer mensuplarının organize ve iştirak ettikleri ve Türk-Alman dostluğuna has bir merasimi müteakip, özel bir vasıta ile Almanya'dan İstanbul Şişli Camiine kadar mezkûr hatırşinas Üniversite tarafından izam edilmiştir. Burada arkadaşları ve talebeleri tarafından karşılanan müteveffanın namazı, vürudunun ertesi 14 Ocak Salı günü Beyazıt camiinde kılındıktan sonra cenaze Üniversiteler öğretim üyeleri ve mensupları, M.T.A. Jeoloji Kurumu, Türk Yüksek Maden Mühendisleri Cemiyeti, Galatasaraylılar Cemiyeti, eski mektep arkadaşları, sevgili talebeleri, akraba ve dostlarının iştirak ettikleri muazzam bir merasimle evvelâ İstanbul Üniversitesi merkez binasındaki hole getirilmiş, burada merhumun hayatı ve meziyetleri muhtelif hatipler tarafından belirtildikten sonra, yürüyüşe geçilmiş, Fen Fakültesi kapısının önünde bir vakfe yapılmasını müteakip Zincirlikuyu Kabristanında toprağa verilmiştir.

Üniversite holünde veciz bir hitabede bulunup Orhan Bayramgil'in vefatıyla Üniversitenin uğradığı kaybı izah eden ve merhumun ilmî hüviyetiyle şahsi meziyetlerini belirten Fen Fakültesi Dekanı Prof. Adnan Sokullu'dan sonra söz alan Prof. Enver Altınlı Jeoloji Enstitüsü namına şu konuşmayı yaptı:

«Doçent Dr. Orhan Bayramgil'in ölümü, kendisi için hiç beklenmedik bir yaşta, ailesi ve dostları için hiç umulmadık zamanda, misafir profesör olarak davetli bulunduğu Almanya'da şerefli bir hizmet görürken ve daha büyük ödevlere hazırlanırken çok vakitsiz olmuştur. Hayatını yazacaklar elbette ki unutulmamasını temin edeceklerdir. Mensup bulunduğu Jeoloji Enstitüsü kudretli bir meslekdaşından, memleketi hizmetlerinden, insanlık bir araştırmacıdan ve ailesiyle dostları üstün bir insandan mahrum kalmışlardır. Bir tesadüfle Doçent Dr. Orhan Bayramgil'i kazanmış bulunan Jeoloji Enstitüsü, çok acı bir tecelli ile kendisini ebediyen kaybetmiştir. Bıraktığı boşluk uzun yıllar doldurulamayacaktır ve daha uzun yıllar Jeoloji Enstitüsünden mezun olacaklar petrografi temeline hakkıyla vakıf olamadan mesleğe girecekleri ve petrografinin eksikliğini tekmil meslek hayatları boyunca duyacakları cihetle Doçent Dr. Orhan Bayramgil'in yokluğunu daima esefle anacaklardır. Üniversitede yetişmiş bir öğretim üyesine mazhar olmanın müşkül, çok müşkül olduğu bir devirde yaşıyoruz. Yeni öğretim üyeleri ümitsizce aranırken, kazanılmış bulunanların, hele başarı yolunda ilerlerlerken kaybedilmeleri, acıları ve esefleri daha da derinleştirmektedir.

Doçent Dr. Orhan Bayramgil meslek hayatına iki doktora ve müteaddit yabancı dil vukufiyle girmiş, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde Mineraloji ve Sedimenter Petrografi Servislerini sevk ve idaresi esnasında muazzam bir bilgi hazinesi edinmiş, yine de Üniversiteye intisabından sonra, Freiburg Üniversitesinde «Türkiye Maden Yatakları» dersini vermek vesilesiyle, hem daha akademik hazırlanmak, hem de yenilikler ve yeni hakikatler aramak yolunda yürümüştür. Faal hizmet görürken ve mühim hizmetlere hazırlanırken İsviçre'den ve diğer ecnebi üniversitelerden konferans ve öğretim üyeliği teklifleri almıştır. Sırf zihnî faaliyetle iktifa etmemiş, yurdun iktisadi gelişmesine fiilen de hizmet etmiştir. Türkiye'de ilk defa olarak Adana Petrol Havzasında ağır minerallerle kuyu korelasyonları yapmış ve bu incelemesini Fen Fakültesi Mecmuasında yayınlamıştır. Ancak yarı beşer ömrü yaşamış, zamanını ve enerjisini mesleğine hasretmiş Doçent

Dr. Orhan Bayramgil çabuk terakki etmiştir, verimli olmuştur. Kendisi bir otorite olmağa namzettir.

Yerli ve yabancı meslekî kurumlarda faal üyelikleri vardır ve bilhassa Türkiye Jeoloji Kurumuna ve Kurumun Bültenine hayırlı hizmetleri olmuştur. Doçent Dr. Orhan Bayramgil kendisiyle birlikte müteaddit sahalarda mesai yapmış olanların takdirini kazanabilmiştir. Şahsi meziyetleri üstün olmuştur: vâsi ve değişik bilgisi, kudretli müşahedesi, sağlam muhakemesi, sistemli mesaisi, dostlarına yakınlığı, ciddiliği ve bilhassa derin aile rabıtası ile çok taraflı bir insan olmuştur. Zamanını hüsniüdüde etmiş ve Jeoloji Enstitüsünde bulunduğu kısa bir müddette öğrencileri için bir Petrografi Ders Kitabı hazırlamıştır ki, basılmak üzeredir. Öğrencilerine tesir edebilmiş ve kendilerinde meslekî bir heves ve alâka uyandırabilmiştir.

Bu derece ümitli ve parlak bir istikbale namzet bir gencin ânı ölümü idrakimize sığmamaktadır. Hayat kandili son yağ damlasına kadar yanamamış olanlar için, eceli mukadder bir sonuç olarak kabulle tevekküle meyletmek zor, çok zor olmaktadır.

Henüz çok genç bulunan, pek üstün meziyetlere sahip, tekmil tanıdıkların ve dostların derin muhabbet ve hürmetini kazanmış sayın Bayan Gül Bayramgil'e, biricik kızı Hamide Bayramgil'e, vefalı kardeşi İffet Bayramgil'e muhterem kayınpederi Selâmi Tolunay'a ve diğer ailesi mensuplarına Jeoloji Enstitüsü adına taziyelerimizi sunarken acılarına çok yakından iştiyak ettiğimizi teyit etmek isterim.

Doçent Dr. Orhan Bayramgil'in hatırası çabuk silinemeyecek, vakitsiz kaybı meslekdaşları ile kendisini tanımış ve sevmiş olanlar tarafından hep esfle anılacaktır».

Bundan sonra söz alan Melih Tokay şunları ifade etti:

Aziz Kardeşim Orhan Bayramgil,

Bugün burada seni ebedî istirahatine tevdi gibi hazin bir vazifeyi görmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Birkaç gün evvel beklenmedik bir darbe, birkaç saat içinde bir felâket şeklini alarak seni bu genç ve en verimli yaşında bizlerden ayırdı.

Aramızdan ayrılan bu arkadaşımız 1918 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lise tahsilini Galatasaray Lisesinde örnek bir talebe olarak yaptıktan sonra 1938 yılında Fen Şubesinden mezun olmuş, bunu mütaakıp girdiği Maden

Tetkik ve Arama Enstitüsü yabancı memleketlerde yüksek tahsil imtihanını kazanarak, aynı sene içinde İsviçre'de Basel Üniversitesine gönderilmiştir. İsviçre'de Jeoloji âleminin meşhur simalarından Prof. Buxtorf, Prof. Reinhard, Prof. Reichel ve ayrıca Prof. Erlenmeyer'in yanında çalışarak Mineraloji-Petrografi Doktorası yapmış, bu arada yalnız başına veya başka müelliflerle birlikte ilk eserlerini vermeğe başlamıştır. Harp müddetince tahsil için kaldığı İsviçre'de O. Bayramgil Neuchâtel Üniversitesinde ayrıca bir Kimya Doktorası yapmış, Basel kantonunda uzman olarak çeşitli araştırma faaliyetlerine iştirak etmiştir.

Bu sağlam temellere dayanan bilgilerle mücehhez olarak harbi takip eden senelerde yurda döndüğünde M. T. A. Enstitüsündeki vazifesini almış, burada da yaptığı çok semereli çalışmalarını kıymetli eserlerle süslemiş ve sâyü nihayet 1952 de ayrıca bir de Doçentlik ünvanıyla tetviç edilmiştir. Birkaç seneden beri intisap ettiği İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Enstitüsündeki faaliyetleri ise şu dakikada bulunduğumuz Üniversite camiasınca malûmdur.

Kardeşim Orhan,

Sen daha lisedeki sınıflarda iken bariz şekilde çalışma metodlarına sahip, disipline riayetkar ve muvaffakiyetin ancak devamlı sâyü gayret neticesinde elde edileceğini müdriktin. Muvazeneli hareketlerin, ağır başlılığın, meseleleri bütün hususiyetleriyle kavramağa onları en derin ve en yaygın noktalarına varıncaya kadar anlamak için sarfettiğin gayretler, sana öğretilen ve söylenenle yetinmemen sendeki araştırmacı ruhunun ne kadar erken geliştiğini biz arkadaşlarına göstermişti. Bir hocamızın derste hakikatin aranması ve hakikat arayıcıları bahsini vermesini mütaakıp, bahçede uzun uzun dolaşmış bunun üzerinde tefekküre dalmıştık. Bundan sonra ilk defa çocuk denecek yaşımızda duyduğumuz bu heyecanı, geliştikçe hem ilmî, hem felsefî sahalarda ve kat kat ziyadesiyle hissettin, yaşadın ve yaşatmağa gayret ettin.

Faziletli ve âlim kardeşim,

Senin meziyetlerini ve eserlerini ben burada ayrıca saymıyacağım. Türkiye'deki biz arkadaşların ve dış memleketlerdeki meslekdaşların bu hususta zaten kâfi bilgiye sahiptirler. Ancak senin gibi ilim dünyasında, memleket hudutları dışında ismi sayılan kıymetleri bu vatan, genç yaşta

kaybetmemeli idi. Eserlerinin mebzul ve kıymetli oldukları bir hakikat ise de, senden hepimiz daha nice eserler bekliyorduk, tıpkı son yazdığın Petrografi kitabı gibi.

Son defa misafir profesör olarak davet edildiğin Freiburg Üniversitesindeki bu vazifeni, senin için olduğu kadar biz Türk jeolog ve madencileri için de mucibi şerefti ve bir sevinç kaynağı olmuştu. Müteaddit başka ilim merkezlerinden kısa veya uzun vadeli olmak üzere aldığın davetlere artık âdeta üzülmeye başlamıştık, tekrar görüşmemiz gecikecek diye. Fakat ebediyet âleminde aldığın davet ise hepimizi lâli epkem kıldı.

Orta zamanlara has hakikat arayıcılarından yarı âlim, yarı filozof İlmî Simyacılar: Arzın içini ziyaret ediniz, teemmül ve tefekküre varınız, işte ancak o surettedir ki hakikî derman ve çare olan felsefî taşı keşfedeceksiniz, demişlerdi. Senin de bugün saf ve temiz vücudun 20 senedenberi, aralıksız ve yorulmadan tetkik ettiğin toprağa verilecek. Oradan itibaren, asıl ruhun her halde felsefî taşı, yani Büyük Hakikati bulacaktır.

Sözlerime son verirken feyz aldığın ve yüksek bilgi ve tecrübenden cömertçe istifade ettirdiğin diğer bir yuva olan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün başta sayın Genel Direktörü ve oradaki arkadaşların namına, mensubu ve faal âzası bulunduğu ve seninle daima iftihar edecek olan Türkiye Jeoloji Kurumu ve ayrıca Türk Yüksek Maden Mühendisleri Cemiyeti ve Ankara'da bulunan bütün meslekdaş ve arkadaşların namına seni son defa hürmet ve muhabbetle selâmlar ve Tanrıdan rahmet dilerim.

Ruhun şadolsun aziz kardeşim,

Bundan sonra Jeoloji talebeleri namına konuşan bir öğrenci, talebelerinin hocalarına karşı besledikleri takdir hislerini ve ölümünden dolayı duydukları üzüntüyü belirtti.

Kıymetli arkadaşımız gerek Türk ve gerekse ecnebi, birçok ilmî cemiyetin âzası bulunuyordu. Aşağıdaki bibliografya listesi neşredilmiş eserlerinin hemen hemen hepsinin referanslarını vermektedir.

Melih TOKAY

ORHAN BAYRAMGİL'İN ESERLERİ

- 1 — Diluvale Manganerze im Rheintal bei Muttez (Basel Landschaft). *12, Tätigkeitsbericht der Naturforschenden Gesellschaft Baselland 1939-1941, s. 1-23, 1942.*
- 2 — Über Flotations versuche an sulfidischen Erzen mit 8-0 xy-chinolin als Samler (J. v. Steiger ile birlikte). *Helvetica Chimica Acta, 27. XL 1942, Vol. XXVI, Fasc. I, s. 112-116, 1942.*
- 3 — Yenerit, ein neues Blei-Antimon - Sulfosalz aus Işıkdag (Türkei) mit einem röntgenographischen Beitrag von W. Nowacki (J. v. Steiger ile beraber) - Schweiz. *Min. Petr. Mitt., Bd. XXIII, H, 2, s. 616, 1943.*
- 4 — Seç Bazaltı - *M. T. A., No. 1/21, s. 142-145, Almanca metin 145-149, 1943.*
- 5 — Ein ungewöhnliches Vorkommen von Turmalin in der Erzlagerstätte von Işıkdag (Türkei) (J. v. Steiger ile birlikte) -*Schweiz. Min. Petr. Mitt., Bd. XXIII, Heft 2, s, 615, 1943.*
- 6 — Mineralogische Untersuchung der Erzlagerstätte von Işıkdag (Türkei mit einem Kapitel über Aufbereitungsversuche. *Schweiz. Min. Petr. Mitt. Band XXV, s. 23-112, L I-VII. (Basel Üniversitesinde Mineraloji Petrografi Doktorası tezi), 1945.*
- 7 — Stratigraphie des Perms im schweizerischen Tafeljura (BL Schmassmann ile beraber). *Ecl. Geol. helv. V. 38, Mr. 2, s. 380-385, 1945.*
- 8 — Stratigraphie, Petrographie und Paläogeographie der Perm-Formation im schweizerischen Tafeljura und die Steinkohlenfrage der Nordschweiz (H. Schmassmann ile birlikte). *Tätigkeitsberichte der Naturforschenden Gesellschaft. Baselland, Band 15, s. 15-117, 1946.*
- 9 — Işıkdag madeninin mineralojik etüdü ve cevherin konsantrasyon tecrübeleri. *M. T. A. No. 236, s. 250-256, 1946.*
- 10 — Uşak kuzeyinde bir kristalen şist kütlesi hakkında (M. Tokay ile birlikte), *T.J.K. Bülteni, C. I, S. 1, Ekim 1147, s. 134-141, 1947.*
- 11 — Chemische Untersuchung des Grundwassers von Pratteln (bei Basel), mit einem Kapitel über die geologischen Verhältnisse. *İstanbul, s. 1-50, L. 1-5 (Neuchâtel Üniversitesinde Kimya Doktorası tezi), 1949.*
- 12 — Dağköy (Zonguldak) volkanik breşi, *T.J.K Bülteni, C. II, S. 1, s. 41-61 Almanca özet s. 62-64, L. I-III, 1949.*
- 13 — Uranyum mineralleri, yatakları ve Türkiye'de bulunma ihtimalleri. *M. T. A., No. 39, s. 47, 1949.*
- 14— E. Lahn'ın «Türkiye Jeolojik Bibliyografyası» na ilâve. *M. T. A., No. 39, s. 71, 1949.*

- 15 — Zonguldak havzasında petrografik incelemeler. *T.J.K., C. III, S. 1, s. 97-119, Almanca özet 120-124, L. 1, 1951.*
 - 16 — Enerji santrallerinin inşasında jeolojinin hizmeti. *M. T. A., No. 41. s. 182-188, 1951.*
 - 17 — Radyoaktif mineral yatakları için prospektörlerin gözönünde bulundurmaları lazım bazı hususlar. *M.T.A. No. 41, S. 129-146, 1951.*
 - 18 — Über ein Seladonitvorkommen im Gebiete von Zonguldak (Turkei), (Th. Hühi ve W. Nowacki ile birlikte). *Schweiz. Min. und Petr. Mitt. Band. 32, H. 2, s. 243-250, 1952.*
 - 19 — Seyhan iline düşen bir Meteorit hakkında. *T.J.K. Bülteni, C. III, S. 2., s. 21-13, Almanca metins. 24-26, 1952.*
 - 20 — Zonguldak bölgesinde tesbit olunan Selâdonit hakkında (Th. Hügi ve W. Nowacki ile birlikte). *T. J. K. Bülteni, C. IV, S. 1, s. 11-26, Almanca özet s, 17-18, 1953.*
 - 21 — Kimyasal elementlerin Litosferdeki miktar ve dağılışları - *M. T. A. Mo. 42/43, s. 126-136, 1953.*
 - 22 — Çangılı (Yozgat) Fluorit ve Plutonitlerinin etüdü. *T.J.K. Bülteni, C. IV, S. 2, s. 37-51, Almanca özet s. 52-54, 1953.*
 - 23 — «Minerallerin Dichotomique yolla tâyini» hakkında» *T. J. K. Bülteni, C. IV, S. 1, s. 146-148, 1953.*
 - 24 — Gördes Pegmatitlerinin mineralojik etüdü, *T.J.K. Bülteni, C. V, S. 1-2, s. 54-66, Almanca özet 67-70, 1954,*
 - 25 — Türkiye Jeoloji Kurumunun Raman-Ergani Ekskürsiyonu. *T J. K. Bülteni, C. V, S. 1-2, s. 241-248, 1954.*
 - 26 — 3 No.lu Çengen Kuyusunun petrografisi hakkında not. *M. T. A. Mo. 44/45 s. 125-121, Almanca özet 121-130, 1954.*
 - 27 — Petrographische Untersuchung der Bohrung Hocalı II bei Adana (Süd-Türkei). *İstanbul Üniv. Fen. Fak. Mecm. Seri B C. XXII, S. 1-2, s. 105130, L 1-2/2; Türkçe özet s. 105, 1957.*
 - 28 — Petrografi (basılmakta), 1958.
-